

Türkiye’de Enflasyonist Dönemlerde Bütçe Transfer Harcamalarının Rolü ve Önemi

Emine Nur Özhan¹

Serdar Şahin²

Özet

Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli ve hissedilir bir artışı ifade eden enflasyon, ortaya çıkardığı sosyal, siyasi ve ekonomik etkileri nedeniyle mücadele edilmesi gereken bir politika konusu olarak ifade edilmektedir. Enflasyonun özellikle satın alma gücü üzerindeki negatif etkisi çoğu zaman sosyal bir devlet müdahalesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada transfer harcamaları bir maliye politikası aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada transfer harcamalarıyla enflasyon arasındaki çift taraflı etkileşim ele alınmıştır. Bu kapsamda transfer harcamaları ve enflasyon ayrıntılı bir şekilde teorik anlamda açıklanarak Türkiye’de transfer harcamalarıyla enflasyonun yapısı açıklanmıştır. Sonuç olarak, ulusal ve uluslararası konjonktürel yapıyla bağlantılı bir şekilde ülkenin sosyal, siyasi ve ekonomik yapısı doğrultusunda transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisinin sürekli olarak izlenmesi, oluşturulacak politikaların bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. Türkiye açısından ekonomik politikaların hedeflerinden biri haline gelen enflasyonla mücadele maliye politikalarının temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu kapsamda özellikle sosyal transfer harcamalarının enflasyonist etkilere neden olmayacak bir biçimde dikkatli ve etkin bir şekilde kullanımı ekonomik istikrarın korunması açısından önem taşımaktadır.

- 1 Yüksek Lisans Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Maliye ABD, ozhanemine1@gmail.com, ORCID: 0009-0007-6662-9089.
- 2 Dr. Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, serdarsahin@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2869-8231.

1. Giriş

Ekonomik sistemlerin en temel güçlüklerinden biri olan enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarındaki genel artış olarak tanımlanmakta ve ekonomik dengenin bozulmasına neden olmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ve ekonomik yapısı hassas olan ülkelerde, enflasyonist dönemler ekonomik istikrar üzerinde çok yönlü etkiler yaratmaktadır. Bu etkilerin kontrol altına alınması ve toplumsal refahın korunması açısından kamu maliyesinin en kritik bileşenlerinden biri olan transfer harcamaları önemli bir rol oynamaktadır.

Transfer harcamaları, bireyler ve kurumlar arasında gelir dağılımını düzenlemek, ekonomik kalkınmaya destek sağlamak ve sosyal devlet ilkelerini gerçekleştirmek amacıyla kullanılan bütçe ödeneklerini ifade etmektedir. Türkiye’de transfer harcamaları, sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar, tarımsal destekler, yerel yönetimlere aktarılan ödenekler gibi çeşitli alanlarda uygulanmış ve özellikle 2000 yılı öncesi ve sonrası dönemlerde farklı dinamikler sergilemiştir. Enflasyonla mücadele, ekonomik istikrarın sağlanması ve gelir dağılımı adaletinin korunması gibi çok boyutlu hedeflere ulaşılmasında transfer harcamalarının çok boyutlu etkileri, literatürde çok sayıda çalışmayla ele alınmıştır.

Bu çalışmada, transfer harcamalarının Türkiye ekonomisinde enflasyonist dönemlerdeki rolü ve önemi detaylı bir şekilde incelenecektir. Öncelikle, transfer harcamalarının türleri ve 2000 yılı öncesi ve sonrasında izlediği seyir ortaya konulacak; devamında, Türkiye’de enflasyonun tarihsel gelişimi ve bu olgunun transfer harcamalarıyla olan ilişkisi ele alınacaktır. Literatür taraması üzerinden bu ilişkinin nasıl değerlendirildiği ve hangi metodolojilerle incelendiği tartışılarak, enflasyonist dönemlerde transfer harcamalarının bütçe içindeki yerinin ve etkisinin önemi vurgulanacaktır. Son olarak, bu kapsamda elde edilen bulgular, transfer harcamalarının ekonomi politikalarına yönelik çıkarımlarını ortaya koymak üzere analiz edilecektir.

2. Transfer Harcamaları ve Türk Bütçe Sisteminde Transfer Harcamalarının Gelişimi

2.1. Transfer Harcamaları ve Türleri

Tarih boyunca devletlerin üstlendiği görevler ve bu görevlerin dağılımı, içinde bulunan konjonktürel durum, dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik şartları doğrultusunda farklılaşmıştır. Devletler, kamu hizmetlerini yerine getirmek ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla kamu harcamaları yapmak zorunda kalmış, söz konusu bu harcamaların finansmanı için ise

kamu gelirlerine ihtiyaç duymuşlardır (Akdoğan, 2003: 58). Transfer harcamaları, devletin sosyal, iktisadi ve mali hedeflere ulaşmak amacıyla yaptığı karşılıksız aktarımlardır. Bu harcamalar, ekonominin farklı kesimlerine yardım sağlamak, gelir dağılımını iyileştirmek, ekonomik faaliyetleri teşvik etmek vb. amaçlarla kullanılabilir. Transfer harcamalarının enflasyon ile ilişkisini anlamak için, transfer türlerinin ve bu harcamaların ekonomiye nasıl etki ettiğinin detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. “Transfer” kelimesi, genel anlamda bir varlığın veya kaynağın bir kişi ya da kurumdan başka birine aktarılması anlamına gelmektedir (Ersin ve Kırca, 2024: 888). Transfer harcamaları, ekonomik anlamda toplumun farklı kesimleri arasında gelir dağılımını yeniden düzenleyen bir mekanizmadır (Özen, 2003: 205). Transfer harcamaları, belirli bir kesimden toplanan kamu gelirlerinin başka bir kesime aktarılması yoluyla gerçekleşir ve toplumsal refahı artırma amacı taşımaktadır. Bununla birlikte transfer harcamalarının türlerine göre farklı amaçlar kapsamında kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

2.1.1. İktisadi Transferler

Üreticilerin durumunu iyileştirmeye yönelik olarak yapılan sübvansiyonlar ve hibe gibi yardımlar iktisadi transfer harcamaları kapsamında değerlendirilmektedir. İktisadi transferler, üretimi artırmayı, özel sektörü desteklemeyi ve ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Edizdoğan, 2007: 98). Sübvansiyonlar, üretim maliyetlerini düşürerek ürün fiyatlarını etkileyebilmekte ve dolaylı yoldan enflasyon üzerinde baskı oluşturmaktadır. Örneğin, tarım ürünlerine yönelik verilen sübvansiyonlar, üretim maliyetlerini düşürerek gıda fiyatlarını etkileyebilmektedir.

2.1.2. Sosyal Transferler

Sosyal transfer harcamaları, bireylerin refah düzeyini iyileştirmeyi amaçlayan; maaşlar, burslar, sosyal yardımlar gibi karşılıksız ödemeleri kapsamaktadır (Nadaroğlu, 1998: 154). Sosyal transfer harcamaları, genellikle toplam talebi artırıcı etkiye sahiptirler. Emekli maaşları, öğrenci bursları ve yaşlılık maaşları gibi ödemeler, gelir seviyesini artırarak piyasada tüketimi teşvik edici bir etkide bulunmaktadır. Bu durum, özellikle talep enflasyonu üzerinde baskı oluşturmaktadır. Örneğin, düşük gelirli bireylere yapılan nakdi yardımlar, bu kişilerin tüketim harcamalarını artırarak talep baskısı yaratmaktadır.

2.1.3. Mali Transferler

Mali transfer harcamaları kamu kurumlarının finansman açıklarını kapatmak amacıyla yapılan transferlerdir (Küçüköğlü, vd., 2018: 450). Bu

tür transferler, genellikle yerel yönetimlerin ve kamu iktisadi teşebbüslerinin bütçe açıklarını finanse etmeyi amaçlamaktadırlar (Susam, 2010: 122). Mali transfer harcamaları, enflasyonu dolaylı yoldan etkilemektedirler. Zira kamu bütçesindeki açıkların finansmanı, devletin borçlanmaya gitmesi ya da vergi artışları gibi ekonomik önlemleri gündeme getirmektedir. Söz konusu ekonomik önlemler fiyatlar genel seviyesine etkide bulunarak enflasyonist baskılar oluşturmaktadır.

2.1.4. Verimli – Verimsiz Transfer Harcamaları

Verimli ve verimsiz transfer harcamaları arasındaki ayırım, önemli ölçüde subjektif bir değerlendirmeye dayanmaktadır. Genel olarak, milli geliri artıran transfer harcamaları verimli olarak kabul edilirken, bu artışı sağlamayan ve kamu kaynaklarının israfına yol açan harcamalar verimsiz kamu harcamaları olarak değerlendirilmektedir (Türk, 1999: 40). Bu bağlamda, sosyal transferlerin genellikle verimsiz, ekonomik amaç taşıyan mali yardımların ise verimli olduğu düşüncesi yaygındır.

Ancak, bu ayırım toplumsal yapı ve döneme hâkim düşünce yapısı doğrultusunda değişmektedir. Dolayısıyla belirli bir kesinlik sağlamak zordur. Ekonomik amaç güden transfer harcamaları, doğrudan üretim üzerinde etkili olduğundan, milli geliri artırıcı bir etki yaratma potansiyeline sahiptir. Öte yandan, sosyal amaçlı transfer harcamaları üretim seviyesini doğrudan etkilemediği için genellikle verimsiz kamu harcamaları olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, ekonominin üretim kapasitesini artıran harcamalar verimli, diğerleri ise verimsiz kamu harcamaları olarak sınıflandırılmaktadır. Bu perspektif, ekonomik büyüme ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından önemli bir değerlendirme aracıdır.

2.1.5. Gelir – Sermaye Transferleri

Gelir transferleri, bir toplumun yüksek gelirli gruplarından diğer gelir gruplarına kaynak aktarımını ifade ederken, sermaye transferleri ise belli bir zaman diliminde gelir grupları arasındaki varlık veya sermaye aktarımını ifade etmektedir (Begg, vd., 1997: 264). Örneğin, emekli maaşları, öğrenci bursları, sosyal yardımlar ve gazilere yapılan aylık ödemeler gelir transferleri arasında sayılırken, dış borç faiz ödemeleri, sübvansiyonlar ve savaş tazminatları sermaye transferlerinin örnekleri olarak dikkat çekmektedir.

Gelir transferleri, piyasada doğrudan pozitif etkiler oluşturan transfer harcamaları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda emekli maaşları, burslar ve yaşlılık yardımları doğrudan gelir aktarımını ifade etmektedir (Nadaroğlu, 1998: 154). Bununla birlikte belirli ürünlerin tüketimini desteklemek

amacıyla verilen sübvansiyonlar ise dolaylı gelir transferleri arasında yer almaktadır.

Sermaye transferleri de gelir transferlerinde olduğu gibi dolaylı ve dolaysız sermaye transferleri olarak iki ana grupta incelenmektedir. Bu kapsamda üretim teşvikleri için verilen sübvansiyonlar gibi belli bir ekonomik faaliyet ya da ürün türünü desteklemek amacıyla sunulan finansal destekler dolaylı sermaye transferi olarak değerlendirilirken, devletin dış borç faiz ödemeleri ve savaş tazminatları dolaysız transfer harcamaları arasında yer almaktadır.

2.1.6. Dolaylı- Dolaysız Transferler

Dolaylı transfer harcamaları, bireylerin veya üreticilerin ekonomik koşullarını iyileştirmek amacıyla dolaylı yollarla gerçekleştirilen desteklemelerdir. Dolaylı transfer harcamaları, genellikle mal ve hizmetlerin fiyatlarını düşürmeyi veya üreticilerin gelirlerini ya da alım güçlerini artırmayı amaçlar (Brochier ve Tabatoni, 1971: 9) . Örnek olarak, tüketicilere sağlanan sübvansiyonlar ve iktisadi amaçlı mali yardımlar bu kategori içinde yer almaktadır. Dolaylı transfer harcamaları, kamu bütçesinden finanse edilen ve belirli sektörel hedeflere ulaşmak için ekonomik aktiviteyi teşvik eden bir mekanizma işlevi görmektedir.

Dolaysız transfer harcamaları, bireylerin veya belirli sosyal grupların satın alma güçlerini artırmak amacıyla yapılan doğrudan ödemelerdir. Bu tür harcamalar, sosyal hedefler doğrultusunda gerçekleştirilir ve genellikle ihtiyaç sahibi bireylere yönelik yardımları içerir. Örneğin, devlet borçlarının faiz ödemeleri, emekli maaşları, sosyal güvenlik yardımları, işsizlere ve düşük gelirli bireylere yönelik sosyal yardımlar bu kategoride değerlendirilmektedir. Dolaysız transfer harcamalarının temel özelliği, alıcıların gelirlerini doğrudan artırmasıdır. Dolayısıyla dolaysız transferler düşük gelir gruplarının ekonomik durumlarını iyileştirmeyi hedeflemektedir.

2.1.7. Karşılıklı- Karşılıksız Transferler

Karşılıklı transfer harcamaları, kamu ya da kamu niteliği taşıyan diğer kuruluşlarca, alıcıların belirli bir yükümlülük veya karşılık sağlaması durumunda gerçekleştirilen ödemelerdir (Edizdoğan, 2007: 96). Bu tür transferlerde, alıcının bir karşılık verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Örneğin, sigorta primi ödeyen bireyler, hasar durumunda sigorta poliçesinin sağladığı tazminatı alma hakkına sahip olurlar. Aynı şekilde, emeklilik sistemine katkıda bulunan çalışanlar, emeklilik dönemlerinde bu katkılara bağlı olarak belirli bir maaş alacaklardır. Ayrıca, bankalardan alınan krediler de geri ödeme ve faiz şartlarına bağlı olduğundan, karşılıklı transferler arasında yer almaktadır.

Karşılıksız transferler, kamu ya da kamu niteliği taşıyan diğer kuruluşlarca, alıcıların herhangi bir yükümlülük veya karşılık vermeksizin gerçekleştirilen ödemelerdir. Bu tür yardımlar, genellikle sosyal destek sağlamak amacıyla yapılmakta olup gelir dağılımında adaletin sağlanması amacı gütmektedir (Edizdoğan, 2007: 96). Sosyal yardımlar, düşük gelirli bireylere veya ailelere sunulan nakit veya gıda yardımları gibi kamu harcamalarıdır. Ayrıca, iktisadi amaçlı olarak yapılan hibe ve sübvansiyonlar, firmaların desteklenmesini sağlarken, alıcının geri ödeme yapmasını gerektirmediği için karşılıksız transferler olarak kabul edilmektedir. Yabancı ülkelere yapılan mali yardımlar da bu kapsama girmektedir. Zira bu destekler genellikle sosyal ve ekonomik istikrarı artırmak amacıyla verilmekte olup alıcılardan geri ödenme beklenmemektedir.

2.2. Türkiye’de Transfer Harcamaları ve Tarihi Gelişimi

2.2.1. Türkiye’de Transfer Harcamaları

Transfer harcamaları, kamu harcamaları içerisinde önemli bir yere sahiptir ve ülkelerin gelişmişlik seviyelerine, nüfus yoğunluğuna ve sosyal politikalarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde, transfer harcamalarının kamu bütçesindeki payı genellikle gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir (Akbulut ve Güran, 2015: 16). Bu durum, sosyal devlet anlayışının benimsenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Aynı zamanda, transfer harcamalarının diğer kamu harcama türlerine kıyasla daha hızlı artış gösterdiği de dikkat çeken bir durumdur.

Gelişmiş ülkelerde transfer harcamalarının kamu bütçesindeki oranının yüksek olmasının temel nedenlerinden biri, sosyal güvenlik sistemlerinin kapsamlı olması ve gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik politikaların etkin bir şekilde uygulanmasıdır (Küçüköğlü, vd., 2018: 450). Bu ülkelerde, gelir dağılımında adaletin sağlanması ve sosyal refah seviyesinin artırılması için transfer harcamalarına önemli kaynaklar ayrılmaktadır. Buna karşın, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde transfer harcamalarının oranı genellikle daha düşüktür. Ancak bu ülkelerde de tarımsal destekler ve sosyal yardımlar, belirli sosyal grupları desteklemek adına önemli bir yer tutmaktadır. Transfer harcamalarını inceleyip karşılaştırmak için ülkeler çoğunlukla ekonomik gelişim düzeylerine göre gruplandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalar, transfer harcamalarının yapısının ve etkilerinin daha iyi anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Transfer harcamaları, satın alma gücünün belirli sosyal gruplar ya da özel sektörler arasında yeniden dağıtılmasını sağlayan mekanizmalardır (Bulutoglu, 1997: 189). Başka bir ifadeyle transfer harcamaları, doğrudan

üretim veya hizmet teminine yönelik olmayıp, bireylere ya da kuruluşlara karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir. Transfer harcamalarına örnek olarak; borç faizleri, sosyal yardımlar, sübvansiyonlar, sosyal güvenlik ödemeleri, vergi iadeleri, yerel yönetimlere yapılan ödemeler ve kamu işletmelerine sağlanan destekler gösterilebilir. Transfer harcamaları doğrudan mal veya hizmet üretimine yönelik olmadığından, genellikle GSYH üzerinde dolaylı bir etki yaratmaktadır.

Tarihsel olarak transfer harcamalarının önemi, dünya genelinde ekonomik ve sosyal gelişmelerle paralel bir seyir izlemiştir. Örneğin, II. Dünya Savaşı'nın ardından devletler, savaşın yarattığı ekonomik yıkımları telafi etmek amacıyla kamu harcamalarını artırmış ve transfer harcamalarına daha fazla ağırlık vermişlerdir. Benzer şekilde, 1929 Büyük Buhran döneminde de devletlerin ekonomiyeye daha güçlü bir şekilde müdahale etmesi gerektiği fikri ağırlık kazanmış ve transfer harcamalarının rolü genişlemiştir. Bu süreçte, özellikle tarımsal desteklemeler, gıda fiyatlarının düzenlenmesi ve sosyal yardımlar gibi transfer harcamaları, ekonomik krizlere karşı önemli araçlar olarak kullanılmıştır (Metintaş ve Kayıran, 2016: 38). Özetle, transfer harcamaları, ülkelerin sosyal ve ekonomik politikalarındaki önceliklere bağlı olarak farklı şekillerde uygulanırsa da hem ekonomik dengeyi hem de sosyal adaleti sağlamada önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

2.2.2. 2000 Öncesi Dönem

1950'lerde Türkiye'nin tarıma dayalı ekonomisi, kırsal alanlara yönelik destekler ve tarım sübvansiyonlarıyla güçlendirilmeye çalışılmıştır. Tarımsal üretimi artırmak ve makineleşmeyi teşvik etmek amacıyla uygulanan politikalar, köylerdeki gelir seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmuştur (Sungur, 2016: 5). Ancak bu dönemde sosyal güvenlik alanında yapılan harcamalar oldukça sınırlı kalmıştır.

1950-1963 yılları arasında kamu harcamaları, cari ve yatırım harcamaları olarak iki başlıkta incelenmiştir. Ancak 1963'te planlı kalkınma dönemine geçilmesiyle birlikte, bütçedeki kamu harcamaları daha ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılmıştır. Bu dönemde harcamalar üç başlığa ayrılarak cari harcamalar, yatırım harcamaları ve sermaye teşkili ile transfer harcamaları başlıkları altında toplanmıştır. Böylelikle, devlet bütçesinin kalkınma planlarına uygunluğu sağlanmış ve bütçe kalemleri daha şeffaf bir şekilde izlenebilmiştir.

1964'te hayata geçirilen bu üçlü sınıflama ile devlet borçlarının geri ödenmesi, dul ve yetimlere yapılan ödemeler, belediyelere ve diğer kurumlara sağlanan destekler transfer harcamaları kategorisine taşınmıştır (Öner, 1993:

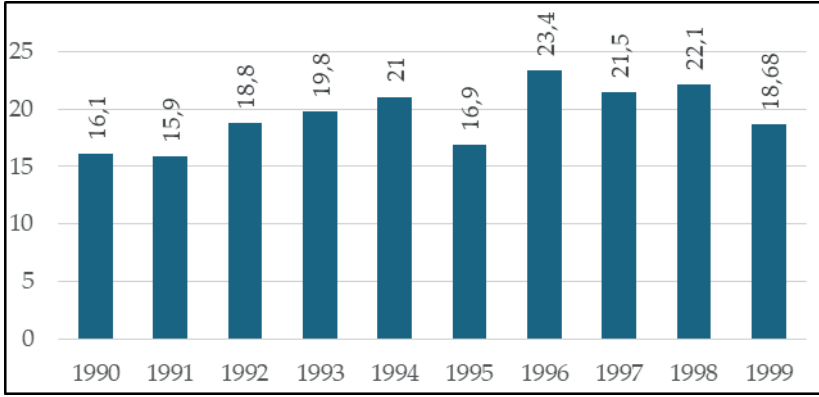
242). Ayrıca, daha önce yatırım harcamaları arasında gösterilen küçük çaplı onarım işleri cari harcamalara dahil edilerek bütçe kalemleri daha doğru ve şeffaf bir şekilde düzenlenmiştir.

1960’larla birlikte planlı kalkınma anlayışının etkisiyle, transfer harcamalarının sosyal boyutu daha belirgin hale gelmiştir (Aksu, 1993: 1). Emeklilik ödemelerinin artırılması, sosyal yardım faaliyetlerinin yaygınlaşması ve sanayiye yönelik teşviklerin genişletilmesi bu yılların temel özelliklerindedir.

1970’lere gelindiğinde ise dünya genelindeki ekonomik krizler ve petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar, transfer harcamalarının içeriğinde değişikliklere yol açmıştır. Özellikle enerji sektörüne sağlanan destekler ve artan sosyal yardımlar, ekonomik sıkıntılarla mücadelede başvurulan temel araçlar arasında yer almıştır. 1970’lerden sonra yaşanan ekonomik ve sosyal çalkantılar, Keynesyen ekonomi anlayışının etkinliğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Devletin görev ve sorumlulukları yeniden ele alınmış, ekonomik ve sosyal refahın sağlanmasındaki rolü tartışılmaya başlanmıştır. Ekonomide durgunlukla birlikte yüksek enflasyonun bir arada yaşandığı stagflasyon sorununa Keynesyen politikaların çözüm sunamaması, krizin nedenlerinin refah devleti uygulamalarına bağlanmasına yol açmıştır (Eser, vd., 2011: 207). Bu süreçte refah devleti anlayışı eleştirilmeye başlanmış, bu da devletin ekonomik ve sosyal işlevlerinin yeniden tanımlanmasını gündeme getirmiştir.

1980’lerde uygulamaya konan ekonomik liberalleşme politikaları, Türkiye’nin sosyal güvenlik sistemine de yansımış, ancak sosyal yardımlar ve refah devletine yönelik harcamalar artmaya devam etmiştir. Özellikle 1980’lerin başında uygulanan 24 Ocak Kararları ile ekonomik alanda piyasa güçlerinin etkinliği artırılırken, sosyal harcamalar ve transfer ödemeleri de büyümeye başlamıştır. Bu dönemde devletin sosyal harcamalarla ilgili yükümlülükleri genişlemiş, ancak tarımsal sübvansiyonlar gibi bazı destekler azalmıştır.

1950-1980 yılları arasında özetle transfer harcamaları hem ekonomik kalkınmayı desteklemek hem de sosyal adaleti sağlamak için temel bir araç olarak kullanılmıştır. Dönemde transfer harcamalarında devlete herhangi bir mal veya hizmet sağlanması gerektiği için bazı transfer harcamalarında devlet, karşılık olarak finansal varlıklar (örneğin hisse senetleri ve tahviller) ya da fiziksel varlıklar da (örneğin araziler ve binalar) kazandırmıştır (Yılmaz ve Kaya, 2005:261).

Grafik 1. Transfer Harcamalarının GSYH'ya Oranı

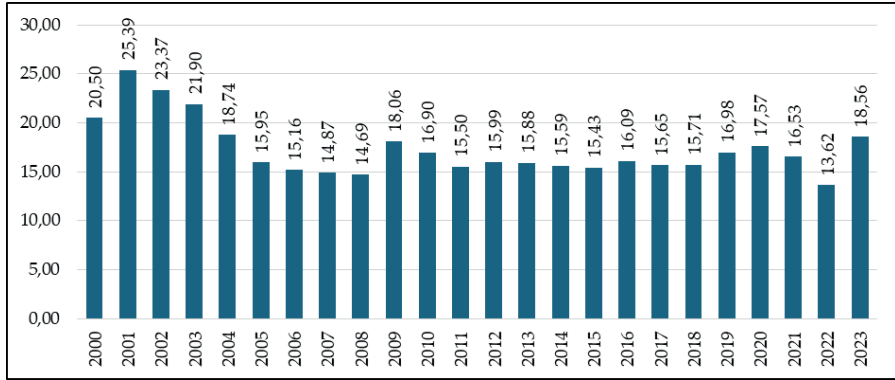
Kaynak: Bütçe verilerinden yararlanarak yazarlar tarafından üretilmiştir.

1990'lar, ekonomik krizler ve yüksek kamu açıkları ile şekillenmiş, transfer harcamalarının önemli bir kısmı borç faiz ödemeleri ve sosyal yardımlardan oluşmuştur. Ayrıca, 1999 yılında yaşanan büyük deprem sonrası yapılan sosyal yardımlar da transfer harcamalarının artmasına yol açmıştır. Bu dönemde devlet, ekonomik krizlerle başa çıkabilmek için sosyal harcamaları artırmak zorunda kalmıştır.

2.2.3. 2000 Sonrası Dönem

1973 ile 2003 yılları arasında uygulanan program bütçe sistemi, transfer harcama kalemlerini belirli bir düzende sınıflandırmıştır. 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nda yer alan R-Cetveli harcamalar kısmında, transfer harcamaları 900 no'lu Transfer Harcama Kalemi başlığı altında toplanmıştır. Bu kalemler arasında şu başlıklar bulunmaktadır: Kamulaştırma ve Bina Satın Alımı, Kurumlara Katılma Payları ve Sermaye Teşkilleri, İktisadi Transferler ve Yardımlar, Mali Transferler, Sosyal Transferler, Borç Ödemeleri ve Fon Ödemeleri. Bu dönemde transfer harcamalarının çeşitliliği ve kapsamı oldukça geniştir.

1980 ile 2000 yılları arasında konsolide bütçe harcamaları içinde transfer harcamalarının oranı, belirli dönemlerde konjonktürel dalgalanmalar gösterse de genel olarak sürekli bir yükseliş eğilimi izlemiştir (Ağcakaya, 2003: 222).

Grafik 2. Transfer Harcamalarının GSYH’ya Oranı

Kaynak: Bütçe verilerinden yararlanarak yazarlar tarafından üretilmiştir.

2000’li yılların başına gelindiğinde ise, küresel krizlerin etkisiyle refah devleti politikaları tekrar tartışılmaya başlanmıştır. 2008 küresel krizinin ardından, sosyal güvenlik ve sağlık gibi alanlarda uygulanan gelir garantilerinin yetersiz olduğu ve bu tür sosyal yardımların etkin olmadığı öne sürülmüştür. Krizin etkisiyle, sosyal yardım politikalarının eleştirildiği ve devletin bu alandaki rolünün yeniden gözden geçirildiği bir dönem başlamıştır. 2020 yılında gerçekleşen transfer harcaması artışı COVID 19 pandemisinin etkilerinin telafine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında Türkiye’nin büyük bir kısmını etkileyen deprem felaketi transfer harcamalarını etkilemiştir. 2023 yılında transfer harcamalarında meydana gelen artışın deprem ve sonrası ortaya çıkan imar faaliyetleri kaynaklı olduğu değerlendirilmektedir.

2003 sonrası dönemde uygulamaya giren analitik bütçe kod sistemi, daha ayrıntılı bir sınıflandırma anlayışı getirmiştir. Bu sistem kamu harcamalarında dört ana sınıflandırma türüne dayanmaktadır: Kurumsal Sınıflandırma, Fonksiyonel Sınıflandırma, Finansman Tipi Sınıflandırma ve Ekonomik Sınıflandırma. Bu sınıflandırma yapısı, bütçe harcamalarını daha detaylı bir şekilde izlemeyi ve yönetmeyi mümkün kılmaktadır (Hançer, 2003: 8).

Ekonomik sınıflandırma içerisinde transfer harcamaları şu şekilde kategorize edilmektedir: Faiz Giderleri, Cari Transferler ve Sermaye Transferleri. Bu yeni sistem, harcama kalemlerinin daha net bir şekilde tanımlanmasını sağlamış ve bütçe yönetimini daha şeffaf hale getirmiştir. Bu sınıflandırma, devletin kaynaklarının nasıl kullanıldığını ve hangi alanlara aktarıldığını daha açık bir biçimde gözler önüne sermektedir.

3. ENFLASYON VE ENFLASYON TÜRLERİ

3.1. Kavramsal Açıdan Enflasyon

Enflasyon, bir ekonomideki mal ve hizmetlerin fiyatlarında gözlenen sürekli ve genel kapsamlı artışı ifade etmektedir (TCMB, 2024: 3). Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir artış olarak tanımlanırken, bu durumun gerçekleşebilmesi için tüm ürünlerin bir anda değil, bir veya birkaç ürünün fiyatlarının sürekli olarak artış göstermesi gerekmektedir (Eğilmez, 2022: 192). Ekonomi literatüründe enflasyon, fiyatlar genel seviyesindeki uzun vadeli ve sürekli artışlar olarak tanımlanmaktadır (Sloman, 2004: 61). Bu haliyle enflasyonun en temel sakıncası gelir dağılımında dengesizliklere sebep olmasıdır. Enflasyonun temel sebeplerinden biri, talep ile arz arasındaki dengesizlikten kaynaklanan fiyat artışları, bir diğeri ise üretim maliyetlerinin yükselmesidir. Ayrıca para arzındaki aşırı artışlar da enflasyonu tetiklemektedir. Enflasyon, para biriminin değerini düşürerek, genel ekonomik istikrarı ve bireylerin yaşam standartlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu süreç, ekonomik büyümeyi sınırlamakta ve toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

Enflasyon, ekonominin genel fiyat seviyesinin sürekli olarak yükselmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu durum bir yandan tüketicilerin alım gücünü zayıflatırken diğeri yandan ekonomik kararları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu süreç, ekonomideki kaynakların etkin dağılımını bozarak, tasarruf ile yatırımların önemli ölçüde daralmasına yol açmaktadır (Karaçor, 1999: 6). Enflasyon, mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasıyla, paranın değer kaybetmesine yol açar ve ekonomik istikrarı tehdit ederek çoğu zaman belirsizliklere neden olur. Ancak enflasyonun etkileri toplumun tüm kesimlerinde aynı düzeyde hissedilmemekte, enflasyon çeşitli ekonomik kesimleri farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin, sabit gelirli bireyler, enflasyondan daha çok olumsuz etkilenirken, varlık sahibi olanlar bu süreçten daha az etkilenebilmektedir.

Enflasyon farklı kriterle doğrultusunda farklı türlere ayrılmaktadır. Literatürde enflasyon; Sentetik enflasyon, talep enflasyonu, maliyet enflasyonu, obsidiyonal enflasyon, çekirdek enflasyon, varlık enflasyonu ve ithal enflasyonu gibi çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Enflasyon türlerinin her biri, enflasyonun farklı dinamiklerini ve nedenlerini yansıtmaktadır.

3.2. Enflasyon Türleri

3.2.1. Sentetik Enflasyon

Sentetik enflasyon, fiyatlar genel seviyesinde sürekli bir artış yaşanmasından ziyade, tek seferlik ve keskin bir yükselişi ifade eder. Bu tür enflasyon genellikle büyük çaplı kamu zamları, kur artışları ya da devalüasyon gibi olaylar sonucunda ortaya çıkar. Yüksek artışların yaşandığı dönem, bir yıllık enflasyon hesaplamalarına dahil olduğu sürece enflasyon oranı yüksek görünebilir. Ancak bu süreç tamamlandığında ve bir yıllık baz etkisi ortadan kalktığında enflasyon yeniden normal seviyelere döner. Kısacası, sentetik enflasyon, ekonomideki bu geçici dalgalanmayı ve bir defaya mahsus fiyat sıçramalarını ifade eden enflasyon türüdür.

3.2.2. Talep Enflasyonu

Talep enflasyonu, bir ekonomide toplam talebin toplam arzı aşmasıyla ortaya çıkan fiyat artışıdır (Şahin, 2008: 5). Bu durum, ekonomide mevcut mal ve hizmet üretiminin artan talebi karşılamakta yetersiz kalmasıyla sonuçlanır. Genellikle, hükümet harcamalarının yükselmesi, para arzının artması veya her iki etkenin bir araya gelmesiyle tetiklenir.

Eğer ekonomi tam kapasiteyle çalışıyorsa ya da kaynaklar tam kullanılıyormuş gibi bir algı varsa, üretim artışı mümkün olmaz ve bu da fiyatların yükselmesine neden olur. Ayrıca, para arzının ekonomik büyüme hızını geçmesi, talep enflasyonunu daha da güçlendirebilir. Yükselen talep, mal ve hizmet fiyatlarını artırır, bu da girdilerin maliyetlerini yükselterek enflasyonu daha da körükler (Akyüz ve Ertel, 1990: 335). Talep enflasyonu, genellikle talep artışının arz kapasitesini zorladığı bir ekonomide ortaya çıkar.

3.2.3. Maliyet Enflasyonu

Maliyet enflasyonu, üretimde kullanılan girdilerin maliyetlerinde meydana gelen artışların, üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarını yükseltmesiyle oluşur (Friedman, 1973: 286). İş gücü, enerji, hammadde veya diğer üretim faktörlerinin maliyetlerindeki yükselmeler, üreticilerin bu maliyetleri ürün fiyatlarına yansıtmasına yol açar (Koçyiğit ve Doğan, 2006: 190). Bu durum, piyasadaki fiyatların genel seviyesinde artışa neden olur. Başka bir ifadeyle, üretim sürecindeki maliyet baskıları sonucunda fiyatlarda gözlemlenen artış, maliyet enflasyonunun temel kaynağını oluşturur (Eğilmez, 2010: 58).

3.2.4. Obsidiyonal Enflasyon

Obsidiyonal enflasyon, özellikle savaş dönemlerinde kuşatma altındaki bölgelerde görülen, olağanüstü koşullardan kaynaklanan yüksek enflasyon türüdür (Badouin, 1975: 94). Bu durum, ekonominin normal işleyişinin bozulması ve mal arzının ciddi şekilde azalmasıyla ortaya çıkar (Parasız, 2003: 76). Savaş sırasında, tüketim mallarının üretim ve dağıtımında yaşanan aksaklıklar, kıtlığa yol açar (Armağan ve Demir, 2008: 8). Ayrıca, üretim süreçlerinde yer alan nüfusun büyük bir kısmının askere alınması, üretim kapasitesinin daha da düşmesine neden olur. Bu arz eksikliği, talebin aynı kalması veya artması durumunda fiyatların hızla yükselmesine sebep olur. Obsidiyonal enflasyon, bu nedenle, savaşın ve kuşatmanın getirdiği ekonomik zorlukların bir yansımasıdır.

3.2.5. Çekirdek Enflasyon

Çekirdek enflasyon, genel enflasyon oranından kısa vadeli ve geçici dalgalanmaların etkilerinin çıkarılmasıyla hesaplanan, fiyat artışlarının uzun vadeli ve kalıcı eğilimlerini yansıtan bir ölçüttür (Ceylan, 2006: 19). Bu tür enflasyon, özellikle enerji ve gıda gibi oynak fiyatların etkisinin arındırılmasıyla elde edilir ve fiyat değişimlerinin daha istikrarlı bir görünümünü sunar. Çekirdek enflasyon, ekonomideki enflasyonist baskıları daha net bir şekilde anlamaya yardımcı olur ve para politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Aynı zamanda, gelecekteki enflasyon trendlerini tahmin etmek için de önemli bir göstergedir, çünkü geçici etkilerden arındırılmış olduğu için ekonominin genel fiyat eğilimlerini daha iyi yansıtır.

3.2.6. Varlık Enflasyonu

Varlık enflasyonu, finansal ve fiziksel varlıkların, özellikle de konut gibi gayrimenkullerin, ekonomik temellerin ötesinde değer kazanması durumudur. Bu artış, genellikle kredi koşullarının gevşemesi ve finansmana erişimin kolaylaşmasıyla tetiklenmektedir. Özellikle konut piyasasında, bankaların kredi musluklarını açması, talebin hızla artmasına ve bunun sonucunda konut fiyatlarının şişmesine neden olabilmektedir (Araman, 2024: 293). Bu durum, konut balonu olarak adlandırılan riskli bir piyasa dinamiği ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, hisse senetleri veya diğer varlıkların değer kazanması, bu varlıkların sahiplerinin gelirlerini artırarak harcamalarını ve tüketimlerini artırmaktadır. Bu da genel talebi ve dolayısıyla fiyatları yükselterek ekonominin diğer alanlarını etkilemektedir. Varlık enflasyonu, genellikle yatırım ve spekülasyonun yoğun olduğu dönemlerde ortaya çıkarak fiyatların sürdürülebilirlik sınırlarını aşması halinde ekonomik dengesizliklere yol açmaktadır.

3.2.7. İthal Enflasyonu

İthal enflasyonu, bir ülkenin dışarıdan aldığı mal ve hizmetlerin fiyatlarının artması sonucu, iç piyasadaki genel fiyat seviyesinin yükselmesi durumudur (Parasız, 2014: 438). Bu durum, özellikle üretimde önemli ölçüde dış kaynaklara bağımlı olan ekonomilerde daha belirgin hale gelmektedir (Ergun, 2002: 62). Özellikle, ithal edilen girdi maliyetlerinin yükselmesi, üretim maliyetlerinin artmasına ve nihayetinde satış fiyatlarının da yükselmesine yol açmaktadır.

İthal enflasyonu, dış ülkelerdeki ekonomik değişimlerin iç ekonomi üzerinde de etkiler yaratması sonucu ortaya çıkmaktadır. Petrol veya hammadde gibi temel girdilerin fiyatlarının artması, bu ürünleri ithal eden ülkelerde fiyat artışlarını tetiklemektedirler (Eğilmez, 2023: 1). Sonuç olarak, ithal edilen ürünlerin maliyetleri arttıkça, bu durum yerli üretim maliyetlerine de yansımakta ve bu durum nihai tüketici fiyatlarında bir artışa sebep olmaktadır.

3.3. Türkiye’de Enflasyonun Tarihi Gelişimi

3.3.1. Türkiye’de Enflasyon

Türkiye’de enflasyon, tarihsel süreçte politika yapımcıların önünde sürekli bir sorun olarak baş göstermiştir. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren yüksek enflasyon, ekonomik istikrarı tehdit eden bir faktör haline gelmiştir. Bu dönemde uygulanan neoliberal politikalar ve dış ticaretin serbestleşmesi, ekonomik dinamiklerin iç dengelerini sarsarak enflasyonu artırmıştır (Karaçor ve Arabey, 2014: 126). 1990’lı yıllarda sık sık yaşanan siyasi krizler ve ekonomik dalgalanmalarla karakterize olmuştur. Bu dönemlerde enflasyon oranları sıklıkla yükselmiş ve bunun sonucunda toplum üzerinde ciddi sosyal ve ekonomik baskılar oluşmuştur.

2000’li yılların başında Türkiye, enflasyonu kontrol altına almak amacıyla kapsamlı yapısal reformlara yönelmiştir. Merkez Bankası’nın bağımsızlığını artıran politikalar ve mali disiplini sağlayan önlemler, enflasyonun düşürülmesinde etkili olmuştur (Turan, 2011: 69). Bu dönemde enflasyon, belirli bir seviyeye kadar gerilemiş ve ekonomik istikrara katkı sağlamıştır. Ancak bu olumlu gelişmelere rağmen, son yıllarda Türkiye, yeniden yüksek enflasyon oranları ile karşı karşıya kalma tehlikesi yaşamaktadır. Dışsal ekonomik şoklar, döviz kurlarındaki dalgalanma ve iç piyasa dinamiklerindeki bozulmalar, enflasyonist baskıları artırmıştır.

Günümüzde enflasyon, Türkiye ekonomisi için hala büyük bir tehlike olarak görülmektedir. Fiyat artışlarının hızlanması, bireylerin alım gücünü

düşürmekte ve ekonomik belirsizlikleri artırmaktadır. Bu durum hem ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemekte hem de sosyal huzursuzluklara neden olmaktadır. Türkiye'nin enflasyon ile başa çıkabilmesi için, kalıcı ve etkili politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Yapısal reformların yanı sıra, piyasalarda güveni artıracak adımlar atmak, enflasyonun kontrol altına alınabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

3.3.2. 2000 Öncesi Dönem

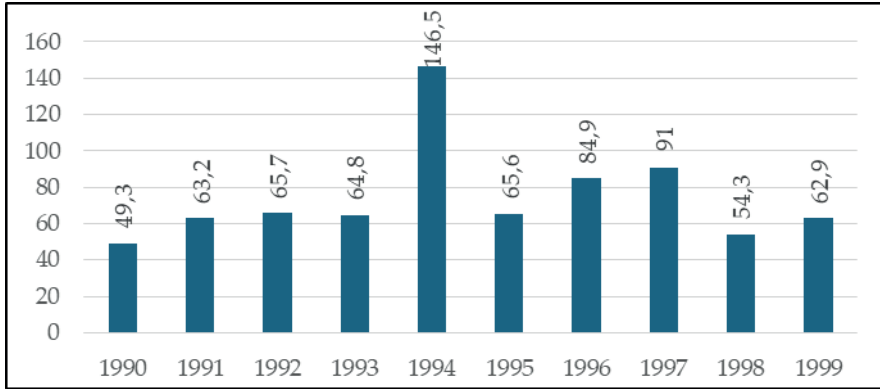
1980'li ve 1990'lı yıllarda Türkiye, derin ekonomik ve siyasi krizlerle yüzleşmiştir. Bu dönem, yüksek enflasyon, düşük büyüme oranları ve cari açığın hızla artması gibi pek çok zorluğun yaşandığı bir süreç olmuştur. Özellikle 1978-1980 yılları arasında, Türkiye'nin maruz kaldığı ekonomik çatışmalar, Merkez Bankası'nın borçlanma stratejilerini zorlamakla kalmamış, aynı zamanda büyük bir enflasyonist ortam yaratmıştır. Hükümetler arası istikrarsızlık ve uygulanan yüksek reel faiz politikaları, döviz kurlarında dalgalanmalara ve ekonomik büyüme sürecinin kesilmesine sebep olmuştur. Tüm bu olumsuz koşullar, 1994'te yeni bir ekonomik istikrar programının uygulanmasına zemin hazırlamıştır.

5 Nisan 1994'te alınan istikrar kararları, bütçe disiplininin sağlanması, mali piyasalarda denge kurma ve fiyat artışlarının önüne geçme gibi hedefler etrafında şekillenmiştir (Oktay,1994: 35). Bu kararlarla Türk lirasının değerinin düşürülmesi için; döviz kurlarının serbestleştirilmesi ve kamu kurum ürünlerine zam yapılması gibi adımlar atılmıştır. Ancak, bu süreçler oldukça sarsıcı etkiler ortaya çıkarmış ve halkın alım gücünün önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Tüketim talebindeki daralma, imalat sanayinde de ciddi bir kapasite kaybına yol açmış ve ekonomi, derin bir daralma sürecine girmiştir (Şahin, 1995: 220).

Etkili bir yönetim eksikliği, bankacılık sektöründeki düzenlemelerin yetersizliği ve siyasi istikrarsızlıklar gibi faktörler, uygulanan istikrar politikalarının başarılı olmasını engellemiştir (Parasız, 2001: 376). Tüm bu olumsuz gelişmeler, 2000'li yıllara gelindiğinde yine bir orta vadeli ekonomik programın devreye alınmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Sonuç olarak, bu dönem, Türkiye ekonomisi için önemli dersler içeren bir dönüm noktası olmuş ve ilerleyen yıllarda dış ticaret dengesinin sağlanması, ekonomide sağlıklı bir büyümenin ön koşulu olarak ön plana çıkmıştır.

Dönemde gelişen sosyal ekonomik ve siyasi gelişmeler ekonomide önemli bir düzeyde enflasyona ve söz konusu enflasyona bir türlü çare bulunamamasına neden olmuştur (Grafik 3).

Grafik 3. Türkiye’de Enflasyon 1990-1999

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanarak yazarlar tarafından üretilmiştir.

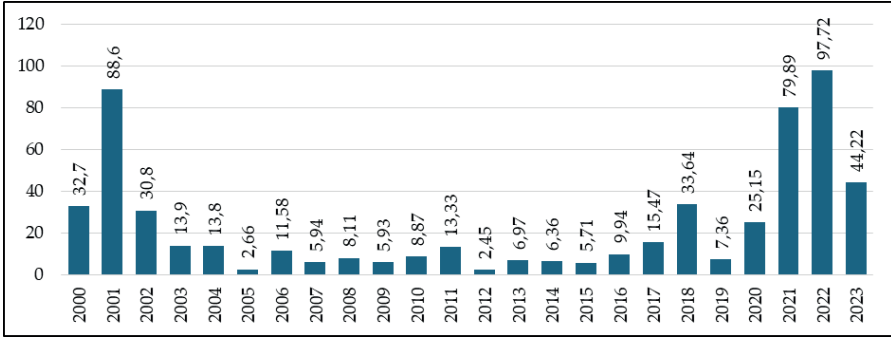
1990’lı yılların başında % 50 enflasyonun yaşandığı Türkiye’de 1994 yılıyla birlikte enflasyon oranı %146,5 düzeyine ulaşmıştır. Uygulanan politikalara rağmen enflasyon 90’lı yıllarda %50’lerin altına inmemiştir.

3.3.3. 2000 Sonrası Dönem

2000 yılı sonrası Türkiye’de enflasyon, ekonomik politikaların ve uygulamaların önemli bir yansıması olarak öne çıkmıştır. Bu dönemde özellikle 2001 krizi sonrası, enflasyonu kontrol altına almak amacıyla sıkı para politikaları ve mali disiplin öncelikli hedefler haline gelmiştir (Karacan, 2014: 770). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bağımsız bir kurum olarak enflasyon hedeflemesi stratejisini benimseyerek fiyat istikrarını sağlamaya çalışmıştır.

2000’li yılların başında gerçekleştirilen reformlar ve uygulanan sıkı maliye politikaları sayesinde enflasyon oranı düşüş göstermiştir (Grafik 4). 2002 yılından itibaren Türkiye, enflasyonu tek haneli seviyelere çekmeyi başarmış ve bu durum, ekonomik büyümeye de katkı sağlamıştır. Bunun neticesinde gerek yerli ve gerekse yabancı yatırımcıların güvenini artırmıştır. Ancak, zamanla döviz kurlarındaki dalgalanmalar, enerji fiyatlarındaki artış ve iç talepteki dalgalanmalar gibi faktörler, enflasyon üzerinde baskı oluşturmaya başlamıştır. 2010’lu yıllarda, düşük enflasyon ortamı sürdürülebilirken, özellikle 2015’ten sonra enflasyon oranları yeniden yükselmeye başlamıştır. Bu yükseliş, ekonomik belirsizlikler ve dış etkenlerin etkisiyle daha da belirgin hale gelmiştir.

Grafik 4. Türkiye’de Enflasyon 2000-2023

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanarak yazarlar tarafından üretilmiştir.

Bu haliyle, 2000 yılı sonrası Türkiye’de enflasyon, ülkenin ekonomik istikrarı ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir gösterge olmuştur. Merkez Bankası’nın politikaları ve müdahaleleri, enflasyonun kontrolü için kritik bir rol oynamış, ancak iç ve dış dinamikler, enflasyon ile ilgili zorlukların devam etmesine neden olmuştur. Bu süreç, Türkiye’nin ekonomik yönetiminde enflasyonu etkili bir şekilde yönetmenin önemini ortaya koymuştur.

4. Literatür

Transfer harcamaları esasen yeniden dağıtıma yönelik bir hükümet mekanizmasıdır. Bu haliyle transfer harcamaları siyasi bir tercihe dayanmaktadır. Transfer harcamalarıyla enflasyon arasında, uygulanan politikalara ve içinde bulunana ekonomik yapıya bağlı olarak şekillenen çift taraflı bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal transfer harcamaları, hane halklarının gelirlerini artırarak tüketim talebini yükseltmektedir. Bu durumda, talep artışı enflasyon üzerinde baskı yaratacaktır. Zira güçlü bir talep, maliyetlerin artması veya fiyatların yükselmesi gibi sonuçlara yol açabilecektir. Bu bağlamda özellikle, ekonomik durgunluk veya resesyon dönemlerinde transfer harcamaları, ekonomideki alım gücünü artırarak talebi destekleyecektir. Diğer bir açıdan, devletin transfer harcamalarını finanse etmek için vergi artırımı veya borçlanma gibi yöntemler kullanması, enflasyonu etkileyecektir. Şayet bu finansman yöntemleri, para arzını artırıyorsa, bu da enflasyonu artırma potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla transfer harcamalarında ortaya çıkan değişimler enflasyon üzerinde doğrudan etkiye sahip olacaktır. Söz konusu etki enflasyonu destekleyici bir etki olabileceği gibi, toplam talebi kısımaya yönelik transfer harcamaları aracılığıyla bunun tersi bir etki de oluşturulabilecektir. Ancak enflasyonist dönemlerde sosyal ve siyasi nedenlerle kamu transfer harcamalarının sınırlandırılabilme olanağının sınırlı

düzye kalacağı unutulmamalıdır. Böylesine karmaşık bir yapıyı içinde barındıran transfer harcamaları ve enflasyon arasındaki ilişki literatürde farklı çalışmalara konu olmuştur. Bazı çalışmalar doğrudan transfer harcamaları ile enflasyon arasındaki ilişkiyi irdelerken, çoğu çalışmada kamu harcamalarının bir bütün olarak enflasyonla olan ilişkileri irdelenmiştir.

Bu kapsamda Philip Saunders Jr. vd. (1979) tarafından yapılan bir çalışmada; sosyal güvenlik harcamaları ve transfer harcamaları nedeniyle oluşan vergi artışları nedeniyle transfer harcamalarının enflasyonist etkiler ortaya çıkardığı tespiti üzerinde durulmuştur.

Ogbonna (2014) tarafından Nijerya’da gerçekleştirilen çalışmada, eş bütünlüşme analizi ve Vector Error Correction Model (VECM) kullanılmıştır. Bu analiz, kısa ve uzun dönemlerde kamu harcamalarının enflasyon üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur.

Ulusoy ve Yiğit (2016), Türkiye’de 1990-2015 dönemi verilerini kullanarak zaman serisi analizi gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada cari, yatırım ve transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkileri incelenmiştir. Tek değişkenli analizlerde, cari, yatırım ve transfer harcamalarının enflasyon oranları ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak çok değişkenli analizde yalnızca cari harcamaların enflasyon ile pozitif ve anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur.

Akçacı ve Kocag (2013), 2006-2012 dönemi için aylık verileri kullanarak Granger nedensellik testi uygulamış ve kısa dönemde transfer harcamalarından enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisi olduğuna ulaşmıştır.

Bedir (2010), 1980-1998 döneminde cari transfer harcamalarının talep artışına bağlı olarak enflasyonu pozitif yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Öksüz ve Aydın (2023), 1983-2021 yılları arasındaki verileri incelemek üzere Kesirli Frekanslı Fourier Otoregresif Gecikmesi Dağıtılmış Eşbütünlüşme Testini uygulamışlardır. Bu çalışmanın sonuçları, sosyal transfer harcamalarının enflasyon üzerinde negatif bir etki yarattığını göstermiştir.

Çetinkaya ve Aslantaş (2019) ise 2006-2018 dönemi için yaptıkları incelemede, cari transfer harcamalarının diğer kamu harcamalarına nazaran enflasyon üzerinde çok belirgin bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir.

Bölükbaş ve Alp (2018), 1960-2017 döneminde kamu harcamalarının enflasyona etkilerini inceleyen sürekli nedensellik testleri yapmış ve 1997-2011 ile 2002-2016 yıllarında kamu harcamalarının enflasyona neden olduğunu saptamıştır.

Büyükbaşaran ve diğerleri (2020), Bayes Yapısal Vektör Otoregresyon (SVAR) yöntemi ile 2003'ün ikinci çeyreğinden 2018'in ikinci çeyreğine kadar kamu harcamalarının enflasyon üzerinde negatif bir etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

Güneş (2020), 28 OECD ülkesini kapsayan bir Panel VAR analizi ile yaptığı araştırmada, 1995-2018 dönemine ait verilerde kamu harcamaları ile enflasyon arasında negatif bir ilişki bulmuştur.

Gökalp ve Avcı (2002), Türkiye'de 1980-2000 dönem verilerini inceleyerek kamu harcamaları ile enflasyon ve transfer harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonucunda, kamu harcamalarının enflasyona neden olduğu, ancak enflasyonun kamu harcamaları üzerinde bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, transfer harcamalarından büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Ersin ve Kırca (2024) , tarafından yılında yapılan bir çalışmada, 2006-2022 dönemi arasında aylık veriler kullanarak cari transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisini incelemektedir. Kesirli Frekanslı Fourier ARDL sınır testi yöntemiyle gerçekleştirilen analiz, uzun dönemde cari transfer harcamalarındaki %1'lik bir artışın enflasyonu yaklaşık %0,34 oranında artırdığını, ancak kısa dönemde bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymuştur.

Kekeç ve Arslan (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Ocak 2008 - Ağustos 2022 dönemine ait veriler kullanılarak VAR analizi ve Granger nedensellik testi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda, cari transfer harcamaları ile enflasyon arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemediği belirlenmiştir.

Taşkesti (2006), 1995-2005 dönemine ait verileri kullanarak transfer harcamalarının iç ve dış borç faiz ödemeleri, TEFE (Tüketici Fiyat Endeksi) ve bütçe açıkları üzerindeki etkilerini Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışması sonucunda iç borç faiz ödemeleri ile toplam transfer harcamaları arasında tek yönlü bir ilişki, iç borç faiz ödemeleri ile bütçe açığı arasında çift yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bütçe açığı ile TEFE arasında tek yönlü, bütçe açığı ve dış borç faiz ödemeleri arasında tek yönlü, TEFE ile dış borç faiz ödemeleri arasında tek yönlü ve son olarak bütçe açığı ile toplam transfer harcamaları arasında tek yönlü ilişkilerin var olduğu belirlenmiştir.

5. Transfer Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkileri

Transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisi, ekonomik büyüme, para politikası gibi önemli faktörlerle iç içe geçmiş bir mesele olarak

dikkat çekmektedir. Transfer harcamaları, hükümetin toplumsal refahı artırmak amacıyla yaptığı sosyal yardımları, kamu hizmetlerini finanse eden harcamaları ve vatandaşlara yapılan doğrudan ödemeleri kapsamaktadır. Bu harcamaların ekonomik sistem üzerindeki etkileri hem kısa hem de uzun vadede değerlendirilmelidir.

Transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkileri, bu harcamaların niteliğine ve nasıl uygulandığına bağlı olarak önemli farklılıklar göstermektedir. Örneğin, sosyal yardımlar, emekli maaşları ve işsizlik sigortası ödemeleri gibi doğrudan gelir transferleri, hanelerin harcama gücünü artırarak toplam talebi yükseltmektedir. Özellikle dar gelirli bireylerin bu tür yardımlara daha fazla ihtiyaç duyduğu düşünülürse, transfer harcamalarının artışı, çok sayıda insanın günlük harcamalarını sürdürmesine yardımcı olarak ekonomik aktiviteyi tetikleyebilecektir (Çağan, 2023: 539).

Transfer harcamaları nedeniyle artan talep, sınırlı mal ve hizmet arzı mevcut olduğunda, fiyat artışlarına neden olma potansiyeline sahiptir (Bedir, 2008: 28). Örneğin, bir ekonomik durgunluk döneminde, talep düşerken, transfer harcamalarının artırılması hanelerin tüketim harcamalarını destekleyebilir; ancak bu durum, arz yönlü sınırlılıklar devam ederse enflasyonist baskı oluşturabilecektir. Dolayısıyla, transfer harcamalarının büyümesi, kısa vadede talebi artırırken, uzun vadede enflasyon üzerinde yukarı yönlü bir baskı yaratabilmektedir. Hükümetlerin, ekonomik krizler veya durgunluk zamanlarında uygulamaya koyduğu artırımcı mali politika önlemleri çerçevesinde, transfer harcamalarının artırılması, tüketici güvenini ve harcamalarını teşvik edecektir (Göker, 2014: 107). Bu, kısa vadede ekonomik büyümeyi desteklerken, aynı zamanda hanelerin borçlanma ihtiyacını azaltacak ve sosyal istikrarı koruyacaktır.

Uzun vadede bu kadar yüksek transfer harcamalarının sürdürülebilirliği, mali disiplin ve ekonominin genel sağlığı açısından önemli bir tartışma konusudur. Sürekli artan transfer harcamaları, devletin finansal kaynaklarını zorlayabilir ve enflasyon veya mali istikrarsızlık gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu bağlamda, hükümetlerin transfer harcamalarını artırırken, büyümenin sürdürülebilirliğini sağlamak ve enflasyonist baskıları kontrol etmek için dikkatli bir denge kurması gerekmektedir. Transfer harcamalarının niteliği, hedef kitlesi ve ekonomik koşullarla ilişkilidir. Örneğin, sosyal yardımların eğitim, sağlık gibi alanlarda belirli ve hedeflenmiş projelere yönlendirilmesi hem sosyal refahı artırabilir hem de uzun vadede ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Bu tür harcamalar, bireylerin genel yaşam standartlarını iyileştirecek ve ekonomik büyümeye katkıda bulunacaktır.

Ancak, bu tür harcamaların etkinliği, devletin bütçesi, mali sürdürülebilirlik ve genel ekonomik politikalarla birleştiğinde daha güçlü bir sonuç yaratacaktır.

Sonuç olarak transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkileri, bu harcamaların niteliğine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Sosyal yardımlar, emekli maaşları, işsizlik sigortası ödemeleri gibi doğrudan gelir transferleri, bireylerin harcama gücünü artırarak talebi yükseltmektedir. Artan talep, özellikle sınırlı mal ve hizmet arzı karşısında fiyat artışlarına neden olma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, transfer harcamalarının büyümesi, enflasyona yukarı yönlü bir baskı yapabilmektedir.

Transfer harcamaları, ekonomik aktiviteyi canlandırarak etkili bir talep yönetimi aracı olarak da kullanılabilir. Ekonomik durgunluk dönemlerinde, hükümetin aldığı tedbirler doğrultusunda artırılan transfer harcamaları, tüketici harcamalarını teşvik edecektir (Özen ve Köse, 2022: 46). Bu durum, kısa vadede ekonomik büyümeyi desteklerken, uzun vadede sürdürülebilir büyüme hedeflerinin gerçekleştirilmesinde dikkatli bir denge kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Enflasyonist baskının ne ölçüde gerçekleşeceği, transfer harcamalarının arz-talep dengesi üzerindeki etkileriyle doğrudan ilişkilidir (Aytaç ve Güran, 2010: 132). Eğer bir ekonomi, transfer harcamaları ile artırılan talebi karşılamakta zorlanıyorsa, fiyatlar yükselmeye başlar. Özellikle, ülke içerisinde üretim kapasitesinin sınırlı olduğu ve işgücü piyasasının yeterince esnek olmadığı durumlarda, talep artışının fiyatlar üzerindeki etkisi belirginleşir. Bu nedenle, Türkiye'deki ekonomik koşullar ve piyasa yapısı göz önünde bulundurularak, transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisi sürekli olarak takip edilmelidir.

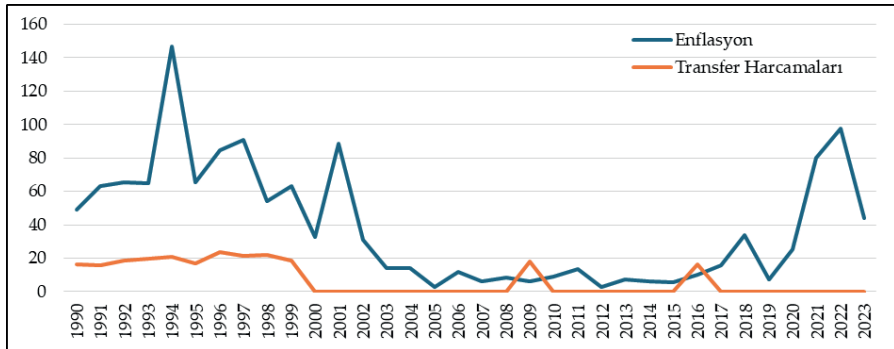
Transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisini değerlendirmede, devletin mali politikaları da kritik bir unsur oluşturmaktadır. Hükümetin borçlanma yöntemi, vergi politikaları ve bütçe dengesi, transfer harcamalarının finansmanını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Yüksek borç seviyeleri ve bütçe açıkları, enflasyon üzerinde dolaylı etkiler yaratabilir. Özellikle, hükümetin borçlarını finanse etmek için para basma yoluna gitmesi, enflasyonist baskıları artırabilir. Bu nedenle, mali disiplinin sağlanması, transfer harcamalarının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Uzun vadeli etkiler bağlamında, transfer harcamalarının ekonomik büyümeyi destekleyici rolü de göz önünde bulundurulmalıdır. Transfer harcamaları, refah düzeyini artırarak, toplumsal istikrarı sağlamada önemli bir işlev üstlenmektedir (Karaçoban ve Rad, 2023: 15). Ancak, bu harcamaların etkili bir şekilde yönetilmesi ve ekonomik büyümeyi engellemeyecek şekilde

yapılandırılması, enflasyon üzerinde olumsuz etkilerin ortaya çıkmasını engelleyecektir. Ekonomik büyümenin sürdürülebilir bir biçimde sağlanması, mal ve hizmet arzını artırarak fiyat istikrarının korunmasına yardımcı olacaktır (Saraç, vd., 2011: 43). Bu doğrultuda, transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisi karmaşık ve çok boyutlu bir ilişkiler yumağıdır. Transfer harcamalarının artırılması, ekonomik talebi canlandırabilirken, aynı zamanda dikkatli bir şekilde yönetilmediğinde enflasyonu artırıcı etkiler de doğurabilecektir. Bu nedenle, hükümet politikalarının kapsamında transfer harcamalarının yönetimi, mali disiplin ve büyüme hedefleri arasında bir denge kurulması büyük önem taşımaktadır. Ekonomik koşullar ve piyasa dinamikleri göz önünde bulundurularak, transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisinin sürekli olarak izlenmesi, sağlıklı bir ekonomik politikanın temel unsurlarından biri olmalıdır. Bu yaklaşım, sosyal refahı desteklerken, ekonomik istikrarın korunmasına da katkı sağlayacaktır.

5. Türkiye’de Transfer Harcamaları Enflasyon İlişkisi

Grafik 5. 1990-2023 Yılları Türkiye’de Enflasyon ve Transfer Harcamalarının Seyri

Kaynak: Bütçe ve TÜİK verilerinden yararlanarak yazarlar tarafından üretilmiştir.

Grafikte görüldüğü üzere, 1990-2023 yılları arasında Türkiye’de enflasyon oranlarının ve transfer harcamalarının seyri, ekonomideki değişimlerin farklı dönemlerde farklı dinamiklerle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu dönemler, ekonomik istikrar programları, küresel ekonomik dalgalanmalar ve iç ekonomik politikaların etkisiyle birbirinden ayrılmaktadır.

1990’lı yıllarda enflasyon oranlarının oldukça yüksek seyretmekte olduğu dikkat çekmektedir (Peker, 2011: 491). Bu yıllar, yüksek kamu açıklarının ve yapısal ekonomik sorunların etkili olduğu bir dönem olarak öne çıkmaktadır (Karataş, 2000: 136). Transfer harcamalarının bu dönemde enflasyonist

baskılar karşısında sınırlı bir artış gösterdiği, buna rağmen gelir dağılımını düzenleyici etkisinin düşük kaldığı gözlemlenmektedir.

2000’li yılların başında, özellikle 2001 ekonomik krizinin ardından uygulamaya konulan ekonomik reformlar neticesinde, enflasyon oranlarında belirgin bir düşüş yaşanmaktadır. Bu süreçte transfer harcamalarının ekonomi içindeki payında nispi bir artış gözlemlenmekte olup, sosyal güvenlik açıklarının azaltılması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi hedeflenmektedir (Batırel, 2008: 1-9). 2000’li yıllardan itibaren ise enflasyon oranları görece düşük seviyelerde seyretmekte, transfer harcamaları ise istikrarlı bir artış eğilimi göstermektedir.

2020 yılı itibarıyla COVID-19 pandemisinin etkisiyle transfer harcamalarında hızlı bir artış yaşanmakta, buna karşın enflasyon oranlarının yeniden yükselişe geçtiği görülmektedir (Dirican ve Zıvalı, 2022: 2203). Pandemi dönemi, özellikle sosyal yardımlar ve ekonomik destek programları ile transfer harcamalarının ekonomik istikrarı sağlamak adına kritik bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Ancak, 2021 ve sonrasında yaşanan hızlı enflasyon artışları, transfer harcamalarının reel etkisinin azaldığına işaret etmektedir.

Genel olarak, Türkiye’de enflasyon ile transfer harcamaları arasındaki ilişki dönemsel dinamiklere göre farklılık göstermektedir. Yüksek enflasyon dönemlerinde transfer harcamalarının sosyal refah üzerindeki etkisi sınırlı kalmakta, düşük enflasyon dönemlerinde ise bu harcamaların ekonomik ve sosyal faydaları artmaktadır. Transfer harcamalarının etkinliği, yalnızca miktarına değil, aynı zamanda bu harcamaların hedef kitlelere ulaştırılma başarısına ve enflasyonist baskılar altındaki reel değerine bağlıdır. Bu bağlamda, transfer harcamalarının hem ekonomik istikrarı desteklemek hem de gelir dağılımını düzenlemek adına etkin politikalarla şekillendirilmesi gerekmektedir.

6. Sonuç

Devletin kendisine yüklenen görev ve fonksiyonları gerçekleştirebilmesi için yapmış olduğu giderlere kamu harcamaları adı verilmektedir. Kamu harcamalar farklı biçimlerde tasnif edilebilmekle birlikte bilimsel bir tasnifle reel harcamalar ve transfer harcamaları olarak iki farklı biçimde ele alınabilmektedir. Reel harcamalar; faydası bütçe yılıyla sınırlı olan cari harcamalar ve faydası uzun yıllara yayılan yatırım harcamalarından oluşmaktadır. Transfer harcamalar ise reel harcamalardan farklı olarak, doğrudan üretime bir katkı sağlamayan, devlet tarafından sosyal, siyasi ve

ekonomik birtakım amaçlarla gerçekleştirilen kaynak aktarımlarını ifade etmektedir (Gürdal vd., 2016: 29-31).

Enflasyon betimsel anlamıyla fiyatlar genel seviyesindeki sürekli ve hissedilir artışı ifade etmektedir. İlmli bir enflasyon (genel kabul görmüş kaniya göre %1 ila %2 arasındaki enflasyon) ekonomik yapının işleyişi için olumlu olarak değerlendirilmekle birlikte, bu düzeyin üzerinde oluşan enflasyon yüksek ve daha ötesi hiper enflasyon olarak ifade edilerek, devletlerin düşürmek için mücadele ettikleri bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Enflasyonun geleneksel tanımının; toplam talebin toplam arzdan fazla olması durumu olarak ele alındığında oluşan dengesizliğin giderilmesi için hükümetlere kısa vadede toplam talebi kısıcı politikalar, uzun vadede ise toplam arzı artıracak politikalar salık verilmektedir. Bu kapsamda enflasyonist dönemlerde kısa vadede toplam talebin kısılabilmesi için kamu harcamalarının kısılması gereklidir. Bu noktada kamu harcamasının bileşimi önem arz etmektedir. Zira cari harcamaların ve yatırım harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisi transfer harcamalarına kıyasla daha yüksektir. Buna her ne kadar cari ve yatırım harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisi daha belirgin olacaktır yorumu yapılabilmele birlikte transfer harcamalarının enflasyon üzerindeki etkisi türlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Literatürde de bu kapsamda yapılan çalışmalarda, kullanılan veriler doğrultusunda enflasyonla transfer harcamaları arasında farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda enflasyonla transfer harcamaları arasında çift yönlü bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Örneğin sosyal transfer harcamaları marjinal tüketim eğilimlerinin yüksel olması sebebiyle enflasyon üzerinde yükseltici bir etkide bulunduğu gözlemlenmektedir (Karaca, 2023: 195-196). Ancak transfer harcamalarının enflasyonla mücadelede etkili bir araç olarak kullanılması sosyal, siyasi ve ekonomik birtakım gerekçelerle her konjonktürde mümkün olamayabilmektedir. Zira sosyal transfer harcamalarında kesintiye gidilmesinin toplumsal yapı üzerindeki etkisi enflasyonun etkilerinden daha büyük olabilecektir. Bu nedenle siyasi otorite sosyal transfer harcamalarında kesinti yoluna gitmeye sıcak bakmayabilmektedir. Bununla birlikte iktisadi ve mali transfer harcamalarının üretim düzeyi üzerindeki olumlu etkisi uzun dönemde toplam arz üzerinde artırıcı etki oluşturacağından dolayı enflasyonun aşağı yönde hareketini destekleyici rol oynayacaktır. Bununla birlikte KİT görev zararları ve faiz ödemeleri gibi dolaysız transfer harcamaları da enflasyon üzerinden olumsuz etkiye sahip olmakla birlikte bu tür transfer harcamalarında kesintiye gidilmesi olanağının sınırlı olması transfer harcamalarını enflasyonla mücadelede bir politika aracı olarak kullanılabilirliğini engellemektedir.

Tüm bu teorik açıklamalarla birlikte kamu transfer harcamaları ile enflasyon arasındaki ilişkinin Türkiye açısından dönemsel bir şekilde farklılıklar arz ettiği görülmektedir. Örneğin 90'lı yıllarda yüksek enflasyon süreci yaşayan Türkiye'de transfer harcamaları enflasyonist baskılar karşısında sınırlı bir artış göstermiştir. 2000'li yılların başında ortaya çıkan bankacılık eksenli 2001 ekonomik krizinin çözümüne yönelik politikalarla birlikte krizin ardından enflasyon oranlarda gözle görülür bir azalışın gerçekleştiği görülmektedir. Bu dönemde sosyal güvenlik açıklarının azaltılması ve ekonomik kalkınmanın sağlanması amaçları doğrultusunda transfer harcamalarında da bir artış meydana geldiği görülmektedir. 2020 yılına gelindiğinde COVID-19 pandemi sürecinin ortaya çıkardığı etkilerin telafisine yönelik transfer harcamalarında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte dönemde COVID-19 pandemisi nedeniyle oluşan birçok etkenin desteklediği enflasyonist bir süreç de ortaya çıkmıştır. Ancak bu sürecin doğrudan kamu transfer harcamalarındaki artışa bağlanması doğru bir ifade olmayacaktır.

Sonuç olarak gerek toplam kamu harcamaları içindeki payı ve gerekse sosyal, siyasi ve ekonomik birtakım gerekçelerle kullanım esnekliğinin düşüklüğü kamu transfer harcamalarının enflasyonla mücadelede etkili bir araç olarak kullanılmasını engellemektedir. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki alt gelir gruplarına yönelik karşılıksız kamu harcamalarını ifade eden transfer harcamaları enflasyondan bağımsız bir şekilde ekonomi üzerinde önemli etkiler ortaya çıkarmaktadır. Zira transfer harcamalarının etkinliği; yalnız niteliği ile ilintili olmayıp, aynı zamanda söz konusu harcamaların hedef kitlelere ulaştırılma başarısına ve enflasyonist baskılar altındaki reel gelirine bağlıdır.

Kaynakça

- Ağcakaya, S. (2003). Ülkemizde Konsolide Bütçe Harcamalarının Gelişimi 1980-2000. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (10), 215-226.
- Akbulut, H., Güran, M. C. (2015). Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Transfer Harcamaları ve Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Yöntemi İle Uzun Dönem Analizi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(1), 1-18.
- Akçacı, T., Kocağ, A. K. (2013). Kamu Harcamalarının Enflasyonist Etkisinin Ekonometrik Analizi. The Journal Of Academic Social Science Studies, 6(8), 1-18.
- Akdoğan, A. (2003). Kamu Maliyesi, 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aksu Ö. A. (1993). Gelir ve Servet Dağılımı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.3698.
- Akyüz, M., Ertel N. (1990). Ekonomi Sözlüğü, (3. Baskı), İstanbul: Dünya Yayınları.
- Araman, S. (2024). Neoliberalizm Ve Finansallaşma Bağlamında Derinleşen Konut Krizini Anlamak: 2008 Krizi Ve Küresel Barınma Sorunu. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 7(4), 291-315.
- Armağan R., Demir H. İ. (2008). Cumhuriyet Sonrası Türk Vergi Sistemindeki Değişim Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri. 22-24.
- Aytaç, D., Güran, M. C. (2010). Kamu Harcamalarının Bileşimi Ekonomik Büyüme Etkiler Mi? Türkiye Ekonomisi İçin Bir Analiz. Sosyoekonomi, 13(13).
- Badouin, R. (1975). Tarım ve Enflasyonist Konjonktürler.
- Batrel, Ö. F. (2008). Global Ekonomik Kriz ve Türk Kamu Maliyesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7(13), 1-9.
- Bedir, S. (2010). Transfer Harcamaları ve Enflasyon İlişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(1-2).
- Begg, D., Fisher S., Dornbusch, R. (1997). Economics, Fifth Edition, The McGraw-Hill Companies.
- Bölükbaş, M., ve Alp, M. (2018). Türkiye’de Enflasyon ve Kamu Harcamaları Arasındaki İlişki: 1960-2017 Dönemi İçin Bir Analiz. IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade And Logistics Congress, September, 7-8, Didim-Aydın, 1121-1132. IMF Staff Papers, 45(4), 619-646.
- Brochier, H., Tabatoni, P. (1971). Mali İktisat, Çev: Adnan Erdaş, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayın No:303, İstanbul.

- Bulutoğlu, K. (1997). Kamu Ekonomisine Giriş, 2. Baskı, Temat Yayınları, İstanbul.
- Büyükbaşaran, T., Cebi, C., ve Yılmaz, E. (2020). Interaction Of Monetary And Fiscal Policies İn Turkey. Central Bank Review, 20(4), 193-203.
- Ceylan, S. (2006). Türkiye Ekonomisi İçin Alternatif Çekirdek Enflasyon Ölçütleri. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(2), 19-34.
- Çağan, S. (2023). Sosyal Transfer Harcamalarının Hane halkı Tüketim Harcama Yapısı Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. Ekonomi Politika Ve Finans Araştırmaları Dergisi, 8(3), 539-552.
- Çetinkaya, Ö., ve Aslantaş, M. F. (2019). Merkezi Yönetim Cari Transfer Harcamalarının Mali Büyüklüğünün Değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2(1), 41-50.
- Dirican, H., ve Zıvalı, B. S. (2022). Türkiye’de Kamu Harcamalarının Covid-19 Salgını Sürecinde Seyri: Sıçrama Hipotezinin Geçerliliğinin Değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12(3), 2201-2226.
- Edizdoğan, N. (2007). Kamu Maliyesi, 9.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Eğilmez, M. (2010). Makro Ekonomi, (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2022). Ekonominin Temelleri, (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2023). Ekonomi 101. <https://www.mahfiegilmez.com/2023/01/ekonomi-101-enflasyon.html>. Erişim Tarihi: 5.10.2024.
- Ergun, T. (2002). İthal Edilmiş Enflasyon ve Türkiye Örneği. İzmir: Kavram Yayınları.
- Ersin, İ., Kırca, M. (2024). Türkiye’de Cari Transfer Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Kesirli Frekanslı Fourier Ardl Sınır Testi İle Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(3), 887-905.
- Eser, H. B., Memişoğlu, D., ve Özdamar, G. (2011). Sosyal Siyasetin Üretilmesi Sürecinde Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(2), 201-217.
- Friedman, I. S. (1973). Inflation: A World-Wide Disaster. Houghton Mifflin Company, Boston.
- Gökalp, M., Avcı, M. (2002). Türkiye Ekonomisi’nde Mali Disiplinsizlik Olgusu. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (7), 7-21.
- Göker, Z. (2014). Küresel Kriz Sonrası Maliye Politikalarında Değişim ve Mali Tuzak Riski. Çalışma ve Toplum, 1(40), 103-116.

- Güneş, H. (2020). Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Ve Enflasyona Etkisi: 28 Oecd Ülkesi İçin Bir Panel Veri Analizi. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-15.
- Gürdal, T., Altundemir, M. A. ve Şanver, C. (2016), *Maliye Politikası*, Beşiz Yayınları, Sakarya.
- Hançer, N. S. (2003). Ekonomik Kodlama Açısından Analitik Bütçe Sınıflandırması, *Bütçe Dünyası Dergisi*, Cilt:2, Sayı:16, Devlet Bütçe Uzmanları Derneği Yay., Sonbahar.
- TCMB.<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/para+politikasi/fiyat+istikrari+ve+enflasyon/#:~:Text=Enflasyon%2c%20bir%20ekonomideki%20mal%20ve,Yani%20fiyat%20istikrar%C4%B1n%C4%B1%20sa%C4%9flama+ya%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9fma>. Erişim tarihi: 16.09.2024.
- Karaca, C. (2023). *Maliye Politikası*, Ekin Yayinevi, Bursa.
- Karacan, R. (2014). Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye’de Ekonomik Krizler, Sermaye Hareketleri ve ABD Doları Arasındaki İlişki, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 763-773.
- Karaçoban, A., Rad, S. T. (2023). Türkiye’de Sosyal Transfer Harcamaları ve Yoksulluk. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* (39), 14-29.
- Karaçor, Z. (1999). “Enflasyonist Bekleyiş ve Enflasyonla Mücadelede Toplumsal Uzlaşma”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı.
- Karaçor, Z., Atabey, A. (2014). Türkiye Ekonomisinde Uygulanan İstikrar Politikalarının Tarihsel Süreç İçerisinde Analizi ve Bu Süreç İçerisinde Karar Birimlerinin Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 4(1), 117-148.
- Karataş, M. (2000). 1990 Sonrası Türkiye’de Uygulanan Para Programları. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 131-153.
- Kekeç, H. M., Arslan, M. (2023). Kamu Harcamalarının Makro Değişkenlere Etkisinin Araştırılması Üzerine Ampirik Bir Uygulama: Türkiye Örneği. *Ekev Akademi Dergisi*, (93), 227-240.
- Koçyiğit, A. ve Doğan, Ç. (2006). *Fiyat İstikrarı Sorunsalı Merkez Bankası Eksenli Çözüm Stratejileri* (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçüköğlü, M., Taş, H. Y., ve Ercan, H. (2018). Türkiye’de Sosyal Devlet Anlayışı İçerisinde Transfer Harcamalarının Yeri ve Önemi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(19), 446-467.
- Metintaş, M. Y., Kayıran, M. (2016). 1929 Dünya Ekonomik Krizinin Türk Tarımına Etkileri Ve 1931 Birinci Türkiye Ziraat Kongresi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (23), 33-82.

- Nadaroğlu, H. (1998). Kamu Maliyesi Teorisi, Gözden Geçirilmiş ve Düzeltilmiş 10. Baskı, Beta Yayın Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- Ogbonna, B.C. (2014). Inflation Dynamics And Government Size İn Nigeria. *International Journal Of Economics, Commerce And Management*, 2(12): 1-22.
- Oktay, E. (1994). 5 Nisan Kararlarının Değerlendirilmesi: Merkez Bankası, Para-Banka ve Döviz Sorunu, *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 4(12), 35-40.
- Öksüz, M., Aydın, M. (2023). Türkiye’de Sosyal Harcamaların Makroekonomik Etkileri: 1990 Sonrası Kriz Dönemleri Özelinde Bir Analiz. *International Journal Of Social Inquiry*, 16(1), 275-296.
- Öner, E. (1993). Türkiye’de Bütçe Harcamalarının Genel Bir Değerlendirmesi, Türkiye’de Bütçe Harcamaları, 9. Türkiye Maliye Sempozyumu 6-8 Mayıs 1993, (Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Adana.
- Özen, A. (2003). Türkiye’de Transfer Harcamalarının Gelişimi ve Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi*, 5(1), 205 - 228.
- Özen, A., Köse, C. B. (2022). Türkiye’de Kamu Harcaması Bileşenlerinin Ekonomik Büyüme Etkisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 32-52.
- Parasız, İ. (2014). İktisada Giriş, (11. Baskı). Ankara: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İ. (2001). Enflasyon, Kriz ve Ayarlamalar: Dünyada ve Ülkemizde Kalkınma Makro Ekonomi Sorunları, Ezgi Kitabevi Yayınları: Bursa.
- Parasız, İ. (2003). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Peker, H. S. (2011). Türkiye’de Enflasyon ve Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 487-506.
- Saraç, T. B., Özer, H. ve Karaçor, Z. (2011). Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama (1988-2007). *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 29-44.
- Saunders, P. Jr., Markland, J., Wurzbarger, B. W. (1979). Transfer Payments And Inflation Proceedings Of The Academy Of Political Science, Vol. 33, No. 3, *Inflation And National Survival*, 68-81.
- Slovan, J. (2004). İktisat Makro, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Sungur, Z. (2016). Demokrat Parti Döneminde (1950-1960) Tarım Politikaları ve Etkileri-Agricultural Policies And Its Effects In Democrat Party Era (1950-1960). *Mehmet Akif Ersoy University Journal Of Social Sciences Institute*, 8(14), 1-24.

- Susam, N. (2010). Kamu Maliyesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayını.
- Şahin, A. (2008). Türkiye’de Tüfe ve Tefe Üzerine Sektörel Enflasyon Direnci Analizi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.
- Şahin, H. (1995). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Taşkesti, R. (2006). Türkiye’de Kamu Transfer Harcamalarının Ekonomi İçindeki Yeri Ve Önemi: 1995-2005, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Z. (2011). “Dünyadaki ve Türkiye’deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri Ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 56-80.
- Türk, İ. (1999). Maliye Politikası Amaç, Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Ulusoy, A., Yiğit, N. (2016). Türkiye’de Kamu Harcamaları Enflasyon İlişkisinin Ampirik Analizi: 1990-2015 Dönemi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(12), 375-390.
- Yılmaz, Ö., Kaya, V. (2005). Kamu Harcama Çeşitleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 5(9), 257-271.